

Preplácanie výdavkov pri výkone dobrovoľníckej činnosti

usmernenie a právna analýza

Preplácanie výdavkov, ktoré vznikli dobrovoľníkovi pri výkone dobrovoľníckej činnosti upravuje Zákon č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve v § 6, ktorý sa týka zmluvy medzi dobrovoľníkom a vysielajúcou organizáciou alebo prijímateľom dobrovoľníckej činnosti.

§6 odsek 5 písm d) uvádza, že písomná zmluva obsahuje okrem iného **materiálne zabezpečenie dobrovoľníka, ak bolo dohodnuté, najmä poskytovanie náhrad podľa osobitného predpisu**, (ktorým je Zákon č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách v znení neskorších predpisov), **poskytnutie jednotného oblečenia alebo iného osobného vybavenia**.

V tomto ustanovení je zásadné slovné spojenie **ak bolo dohodnuté** a slovo **najmä**. Toto ustanovenie znamená, že dobrovoľník na materiálne zabezpečenie **nemá právny nárok** a zároveň **zákon neurčuje všetky druhy materiálneho zabezpečenia, na ktorých sa organizácia a dobrovoľník môžu dohodnúť**. Inak povedané, na úhradu výdavkov, ktoré dobrovoľníkovi vzniknú pri výkone dobrovoľníckej činnosti (napríklad cestovného, ubytovania a iných) nemá dobrovoľník právny nárok a ich úhradu je potrebné zmluvne dohodnúť. Zároveň, aj keď zákon uvádza, že ide najmä o poskytovanie náhrad podľa Zákona o cestovných náhradách, neznamená to, že tieto náhrady musia byť dobrovoľníkovi poskytnuté v takej výške, ako uvádza zákon o cestovných náhradách. Výšku týchto výdavkov je teda možné dohodnúť, pričom je dôležité postupovať aj v zmysle §6 ods. 6, ktorý uvádza, že výdavky, ktoré sú spojené s výkonom dobrovoľníckej činnosti, sa poskytujú vo výške **preukázateľne nevyhnutne vynaložených výdavkov, ak výšku výdavkov neupravuje osobitný predpis**. Osobitný predpis je v tomto prípade Zákon č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách v znení neskorších predpisov.

Materiálne zabezpečenie je pritom potrebné odlišovať od takého vybavenia, ktoré je nevyhnutné na výkon dobrovoľníckej činnosti a súvisí so zabezpečením ochrany zdravia pri práci, teda ochranné pracovné prostriedky, pracovný odev či pracovné pomôcky, ktoré **musí** zabezpečiť vysielajúca organizácia alebo prijímateľ pred začatím vykonávania činnosti. Povinností súvisiacich so zabezpečením ochrany zdravia a bezpečnosti dobrovoľníka sa nie je možné zbaviť ani dohodou.

Pre organizáciu a dobrovoľníka to znamená, že ak organizácia dobrovoľníkom prepláca výdavky, je potrebné, aby ich dobrovoľník preukázal. Zároveň je úhrada takýchto výdavkov limitovaná tým, že musia mať bezprostrednú súvislosť s dobrovoľníckou činnosťou tak, že sú podmienkou pre jej realizáciu alebo ju minimálne uľahčujú. To, čo dobrovoľník preukazovať nemusí, je stravné, ktoré sa určuje podľa Zákona o cestovných náhradách. Preukázanie výdavkov by si organizácia mala evidovať.

V prípade dobrovoľníkov a dobrovoľníčok vysielaných do zahraničia alebo prijímaných na dlhodobú dobrovoľnícku službu na Slovensku napríklad cez Európsky zbor solidarity, je možné tiež postupovať podľa Zákona o cestovných náhradách, t.j. riadiť sa tým, že dobrovoľníka vysielame na pracovnú cestu. V tom prípade je ale tiež nutné, aby dobrovoľník preukazoval výdavky na ubytovanie a cestovné, jediné čo nie je nutné preukázať, je strava a vreckové – tie sa dajú vypočítať zo zákona podľa miesta pobytu. Vysielajúca organizácia alebo prijímateľ dobrovoľníckej činnosti však **nemusí dobrovoľníkovi preplácať**

Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií
Sídlo: Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica
Kancelária: Lazovná 5, 974 01 Banská Bystrica

výšku stravného tak, ako je uvedené v Zákone o cestovných náhradách, nešlo by totiž v tomto prípade o nevyhnutne vynaložené náklady. Dobrovoľník, ako je vyššie uvedené, nemá na úhradu výdavkov právny nárok, a teda výška tejto sumy je na dohode medzi dobrovoľníkom a organizáciou. Nakoľko Zákon o dobrovoľníctve umožňuje sa na týchto výdavkoch dohodnúť, je možné v zmluve vymedziť stravné v nižšej výške ako podľa Zákona o cestovných náhradách.

Odporúčaním pre programy, ktoré financujú vysielanie dobrovoľníkov (napr. Slovak Aid) je, aby v grantových výzvach ustanovili maximálnu výšku podpory podľa krajiny, kde je dobrovoľník vysielaný po konzultáciách s vysielajúcimi organizáciami.

V Banskej Bystrici, 22.5.2023

Vypracovala: doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.

Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií

Právna analýza povinnosti nahradiť výdavky dobrovoľníka s osobitným zameraním na výkon činnosti v zahraničí – právny stav k 22.5.2023

1. Relevantná právna úprava:

§ 4 (5) Vysielajúca organizácia, ktorá vysielala dobrovoľníka vykonávať dobrovoľnícku činnosť do cudziny, je povinná dohodnúť v prospech dobrovoľníka najvyššiu možnú úroveň ochrany bezpečnosti a zdravia dobrovoľníka, ak nie je zabezpečená inak.

(6) Vysielajúca organizácia je povinná zabezpečiť plnenie povinností a opatrení podľa osobitného predpisu¹⁰⁾ v rozsahu nevyhnutnom na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia dobrovoľníka pri výkone dobrovoľníckej činnosti tak, aby dobrovoľnícku činnosť dobrovoľník vykonával v podmienkach neohrozujúcich jeho život a zdravie vzhľadom na druh a povahu dobrovoľníckej činnosti. Ak je na vykonávanie dobrovoľníckej činnosti potrebné podľa osobitných predpisov¹¹⁾ osobitné vybavenie alebo oblečenie, najmä pracovný odev a iné osobné ochranné pracovné prostriedky a pracovné pomôcky, vysielajúca organizácia je povinná ich zabezpečiť dobrovoľníkovi pred začatím vykonávania dobrovoľníckej činnosti. Povinnosti podľa prvej a druhej vety vysielajúca organizácia nemá, ak ich zabezpečuje prijímateľ dobrovoľníckej činnosti.

§ 6 ods. (2) Písomná zmluva obsahuje najmä

a) meno, priezvisko, dátum narodenia, adresu trvalého pobytu⁸⁾ alebo pobytu⁴⁾ a adresu bydliska dobrovoľníka, ak sa odlišuje od adresy trvalého pobytu⁸⁾ alebo pobytu⁴⁾

b) označenie vysielajúcej organizácie alebo prijímateľa dobrovoľníckej činnosti s uvedením názvu, sídla, identifikačného čísla organizácie a fyzickej osoby oprávnenej konať za právnickú osobu alebo mena, priezviska, dátumu narodenia a adresy trvalého pobytu, ak je prijímateľom dobrovoľníckej činnosti fyzická osoba,

c) miesto, obsah a trvanie dobrovoľníckej činnosti a označenie prijímateľa dobrovoľníckej činnosti podľa písmena b), ak je zmluva uzatvorená s vysielajúcou organizáciou; ak to povaha dobrovoľníckej činnosti umožňuje, možno dohodnúť aj výkon dobrovoľníckej činnosti z domácnosti dobrovoľníka,

d) materiálne zabezpečenie dobrovoľníka, ak bolo dohodnuté, najmä poskytovanie náhrad podľa osobitného predpisu,^{12aa)} poskytnutie jednotného oblečenia alebo iného osobného vybavenia,

e) náhradu za stratu času dobrovoľníka zapísaného v informačnom systéme športu za každú hodinu vykonávania dobrovoľníckej činnosti v športe najviac vo výške hodinovej minimálnej mzdy,^{12a)}

f) dôvody a spôsob predčasného skončenia dobrovoľníckej činnosti,

g) iné údaje o dôležitých skutočnostiach, ktoré sú pre vykonávanie dobrovoľníckej činnosti nevyhnutné, a ktoré sú preventívne z hľadiska ochrany života alebo zdravia dobrovoľníka, najmä vykonanie inštruktáže, výcviku, školenia alebo inej odbornej prípravy, umožnenie styku s kontaktnou osobou vysielajúcej organizácie alebo prijímateľa dobrovoľníckej činnosti.

(5) Zmluva môže obsahovať aj záväzok vysielajúcej organizácie alebo prijímateľa dobrovoľníckej činnosti, že uhradí dobrovoľníkovi vynaložené náklady na dobrovoľné nemocenské poistenie, dobrovoľné dôchodkové poistenie a dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti podľa osobitného predpisu¹³⁾ a zdravotné poistenie podľa osobitného predpisu,¹⁴⁾ ak mu vznikli a uhradza ich počas vykonávania dobrovoľníckej činnosti.

(6) Dobrovoľník za vykonávanie dobrovoľníckej činnosti nedostáva odmenu. Zabezpečenie dobrovoľníka plnením podľa odseku 2 písm. d) a podľa odseku 5 nie je odmenou ani protihodnotou, ale slúži na uskutočnenie alebo uľahčenie vykonávania dobrovoľníckej činnosti a poskytuje sa vo výške preukázateľne nevyhnutne vynaložených výdavkov, ak výšku výdavkov neupravuje osobitný predpis.^{12aa)}

2. Právna analýza

Zákon o dobrovoľníctve v § 6 ods. 2 písm. d) upravuje, že materiálne zabezpečenie sa dobrovoľníkovi poskytuje vtedy, **ak je dohodnuté**. Čo sa považuje za materiálne zabezpečenie je následne uvedené v tom istom ustanovení príkladným výpočtom tak, že môže ísť o poskytovanie *jednotného oblečenia alebo iného osobného vybavenia* alebo náhrad *podľa osobitného predpisu s odkazom na zákon o cestovných náhradách*. Ak by teda zmluva neupravovala otázky materiálneho zabezpečenia, resp. nebolo by dohodnuté, nárok na takéto plnenie by dobrovoľníkovi nevznikol.

Materiálne zabezpečenie je pritom potrebné odlišovať od takého vybavenia, ktoré je nevyhnutné na výkon dobrovoľníckej činnosti a súvisí so zabezpečením ochrany zdravia pri práci, teda ochranné pracovné prostriedky, pracovný odev či pracovné pomôcky, ktoré musí zabezpečiť vysielajúca organizácia alebo prijímateľ pred začatím vykonávania činnosti, čo explicitne vyplýva z ust. § 4 ods. 6 zákona, ale aj § 2 ods. 2 písm. c) zákona č. 124/2006 Z.z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci.

Materiálne zabezpečenie spočívajúce v jednotnom oblečení či inom osobnom vybavení tak predstavuje iné plnenie, ako má na mysli zákon o bezpečnosti a ochrane zdravia, teda nie je podmienkou výkonu práce – môže ísť o tričká podujatia či organizácie, odznaky a i.

V ods. 5 toho istého paragrafu sa tiež uvádza, že zmluva môže obsahovať aj záväzok na úhradu dobrovoľného nemocenského poistenia, dobrovoľného dôchodkového poistenia, poistenia v nezamestnanosti a zdravotného poistenia, ak takýto náklad vznikol počas výkonu dobrovoľníckej činnosti.

Ohľadom plnení dobrovoľníkovi podľa týchto ustanovení zákon výslovne uvádza, že nejde o odmenu, ale že takéto plnenie má slúžiť na uskutočnenie alebo uľahčenie výkonu dobrovoľníckej činnosti. Pokiaľ ide o ich výšku, ustanovuje, že má zodpovedať skutočne a nevyhnutne vynaloženým výdavkom, okrem prípadu, že výšku ustanovuje predpis o cestovných náhradách.

Podmienky poskytovania materiálneho zabezpečenia sú tak limitované tým, že musia mať bezprostrednú súvislosť s dobrovoľníckou činnosťou tak, že sú podmienkou pre jej realizáciu alebo ju minimálne uľahčujú. Ustanovenie o výške ďalej vyžaduje v reakcii na paušalizovanie nákladov, ktorými sa zakrývala odmena za závislú činnosť, že výdavky musia byť aj riadne preukázané, čo sa však

nevzťahuje na také výdavky, ktoré sa podľa zákona o cestovných náhradách poskytujú bez ich potreby preukazovania, t.j. napríklad stravné či vreckové.

Z ust. § 6 ods. 6 nevyplýva, že dobrovoľníkovi je nevyhnutné takéto náklady hradiť a nevyklučuje možnosť na základe dohody limitovať ich náhradu a to v súlade s ust. zákona o cestovných náhradách, ktoré umožňuje paušalizáciu náhrad. Takáto limitácia či paušálna náhrada musí vždy spĺňať požiadavky zákona, teda že pokryté výdavky súvisia s výkonom či uľahčením činnosti a ich rozsah by mal mať reálny základ v nevyhnutných a preukázateľných výdavkoch a nemôže ísť o skrytú odmenu za závislú činnosť.

Záver:

Dobrovoľníkovi nevzniká automaticky nárok na úhradu nákladov v súvislosti s cestovným či stravným pri výkone dobrovoľníckej činnosti, či už je vykonávaná na území SR alebo v zahraničí. Zákon vyžaduje ohľadom takejto náhrady dohodu zmluvných strán, pričom odkazuje na primeranú aplikáciu zákona o cestovných náhradách. Uvedené závery však platia výlučne pri dobrovoľníckej činnosti v zmysle zákona č. 406/2001 Z.z., osobitné predpisy môžu ustanovovať odlišné pravidlá, .t.j. napr. zákon č. 282/2008 Z.z. (pozri § 1 ods. 2 zákona o dobrovoľníctve)

Vzhľadom na potrebu písomne uzatvorenej zmluvy pri výkone dobrovoľníckej činnosti v zahraničí ako aj s ohľadom na vysoké náklady, ktoré môžu byť potenciálne spojené s touto činnosťou pri aplikácii ustanovení zákona o cestovných náhradách pri dlhodobej dobrovoľníckej činnosti, odporúčame dohodnúť jasne podmienky a výšku úhrady nákladov a tieto transparentne komunikovať pri ponukách dobrovoľníckych príležitostí. Upozorňujeme tiež na povinnosť zabezpečiť najvyššiu možné úroveň bezpečnosti a ochrany zdravia dobrovoľníka v zahraničí, z čoho môžu vyplývať ďalšie náklady, napr. na poistenie liečebných nákladov, očkovanie a i., ktoré nebude možné nijako limitovať aj za okolností, že by iné nároky dohodou strany vylúčili.

Vypracovala: Mgr. Eva Braxatorisová

advokátka

Stanovisko bolo vypracované v rámci programu Advokáti Pro Bono Nadácie Pontis

Upozornenie:

Informácie zverejnené v predkladanom usmernení a právnej analýze majú informatívny charakter a sú vypracované podľa právneho stavu a dostupných poznatkov ku dňu 22.5.2023. Poznatky a právny stav sa môže vyvíjať a je preto potrebné overovať jeho aktuálnosť. Informácie boli spracované s odbornou starostlivosťou, avšak nie sú právnymi radami a autori nezodpovedajú za akékoľvek škody, ktoré by vznikli v dôsledku týchto informácií.